

УДК 378.147.: 811.161.2

Марина ЛПАТОВА
викладач кафедри історії,
археології, інформаційної та архівної справи
Центральноукраїнський національний технічний університет

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Важливим напрямком інтеграції української системи освіти в міжнародний освітній простір є навчання іноземців у закладах вищої освіти України й удосконалення системи підготовки фахівців для зарубіжних країн з метою зміцнення та розвитку міжнародних зв'язків. Щороку зростає кількість іноземних громадян, які бажають здобувати вищу освіту в Україні. Станом на початок 2020 року в українських ЗВО навчалися 80,5 тисяч осіб із 158 країн світу. Тисячі іноземців здобувають вищу освіту українською мовою. Мета мовної підготовки іноземних студентів полягає у забезпеченні їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: науковій (для отримання якісної підготовки за обраним фахом), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу.

Одним із пріоритетних завдань навчання іноземної мови визнається формування у студентів соціокультурної компетенції, що передбачає наявність знань про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається, про норми мовленнєвої поведінки її носіїв і вміння будувати свою поведінку відповідно до цих особливостей і норм. Початок студентського життя для багатьох іноземних громадян стає справжнім життєвим випробуванням. Їм необхідно не тільки вивчати досить складну іноземну мову, а й пристосовуватися до життя в іншій країні: до її культури, традицій, існуючій системі правових і соціальних цінностей, побутовим умовам. Тому перед викладачем української мови як іноземної постає завдання не лише навчити іноземних студентів мові на рівні, необхідному для здобуття подальшої освіти, але й допомогти їм адаптуватися до умов нових соціокультурних реалій, передусім до нових ціннісних орієнтирів, норм поведінки, традицій, сформувати позитивне сприйняття нового для них соціально-культурного середовища. Формування соціокультурної компетенції створюється під час знайомства іноземців з особливостями культури України та мовленнєвою поведінкою носіїв мови в різних комунікативних ситуаціях, що передбачає розвиток умінь і навичок використовувати ці знання у процесі спілкування.

Вже на перших заняттях іноземні слухачі знайомляться з прийнятим мовленнєвим етикетом (формами привітання, прощання, звертання, погодження, прохання тощо). На початковому етапі навчання робота студентів спрямована на оволодіння лексико-граматичним матеріалом за такими

комунікативними темами: 1. Знайомство. 2. Магазины. 3. Заклади громадського харчування. Українські національні страви. 4. Навчання на підготовчому відділенні. 5. Здоров'я. У лікаря. 6. Місто Кропивницький. 7. Мій робочий день. 8. Дозвілля. 9. Свята в Україні. Привітання зі святом. 10. Моя майбутня професія. 11. Послуги. Пошта. Банк.

Комунікативні теми реалізуються в типових ситуаціях повсякденного спілкування. Лексико-граматичні структури імпліковані у діалогах, навчальних та художніх текстах. У процесі роботи над діалогами-зразками студенти запам'ятовують мовленнєві формули та граматичні структури, характерні для певної ситуації спілкування. Матеріал діалогів та текстів відображає національні риси мовленнєвої поведінки носіїв української мови у різних ситуаціях спілкування, що сприяє формуванню соціокультурної компетенції. Читання текстів «Українська кухня», «Українські національні символи», «Видатні українці», «Українські свята», «Україна – європейська країна» тощо знайомить студентів із національними традиціями, культурою, побутом українців, викликає у студентів позитивний інтерес, сприяє розумінню духовних цінностей українців.

Велику роль у процесі адаптації іноземних громадян до нового національно-культурного простору відіграє і позааудиторна робота, яка являє собою дуже важливу частину процесу навчання мови. Викладачі мовної підготовки іноземних слухачів проводять цікаві екскурсії містом, організовують відвідування українського музикально-драматичного театру, краєзнавчого та художнього музеїв. Треба зазначити, що проведенню кожного заходу обов'язково передуює велика підготовча робота, завдання якої – поліпшити сприйняття нової інформації. Ці культурні заходи залишають у іноземних студентів незабутні враження, виховують шанобливе ставлення до духовної культури України, сприяють розумінню національних традицій та поглядів.



Позааудиторна робота допомагає реалізувати комунікативні потреби іноземних студентів у соціально-культурній сфері та сфері повсякденного спілкування.

Отже, соціокультурна компетенція є важливим структурним елементом комунікативної компетентності та необхідною умовою для успішного здійснення комунікативного акту на міжкультурному рівні.